

ترفندها و تکنیک‌های صدور و دریافت

چک

در معاملات

[از صورت ۱۰۰ کاملاً کاربردی]

محمدرضا فولادی

وکیل پایه یک دادگستری - مدرس دانشگاه

انتشارات جاوید

سرشناسه	: فولادی، محمدرضا، ۱۳۵۸-
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام / Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	: ترفندها و تکنیک‌های صدور و دریافت چک در معاملات [از صفر تا ۱۰۰ کاملاً کاربردی] / محمدرضا فولادی
مشخصات نشر	: تهران: جاودانه، جنگل، ۱۳۹۵
مشخصات ظاهری	: ۱۳۶ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۱۵۸-۴۹۴-۷
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه
موضوع	: چک -- قوانین و مقررات - - ایران
موضوع	: Checks -- * Law and Legislation- - Iran
ردیفی کتبه	: ۱۳۹۵ ۴۴۹۳۹/ف
رده‌بندی دیویی	: ۳۴۳/۵۵۰۹۶
شماره کتابشناسی	: ۴۵۱۰۵۰۶

عنوان کتاب: ترفندها و تکنیک‌های صدور و دریافت چک در معاملات [از صفر تا ۱۰۰ کاملاً کاربردی]
تألیف: محمدرضا فولادی
ناشر: انتشارات جاودانه، جنگل
ناظر فنی: امین لشکری
نوبت و سال چاپ: اول، ۱۳۹۵
قطع و تیراژ: رقعی، ۱۰۰۰ نسخه
قیمت: ۱۲۰۰۰۰ ریال
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۵۸-۴۹۴-۷

تلفن: ۰۶۶۴۸۲۸۳۰-۹ ۰۶۶۴۸۶۱۱۵-۹ ۰۲۱
email: info@junglepub.org ۰۳۱-۳۳۲۰۵۰۶۷-۳۳۲۰۳۸۰۰-۹

«حق چاپ برای مؤلف محفوظ است»

فهرست مطالب

پیشگفتار

مقدمه

فصل اول: تعریف چک و مزایای آن نسبت به سفته ۱

مبحث اول - تعریف چک ۲

مبحث دوم - چک بهتر است یا سفته ۲

فصل دوم: انواع چک ۵

فصل سوم: قسمت‌های مختلف چک و آموزش عملی تنظیم آن‌ها ۷

مبحث اول - درج کلمه بانک ۸

مبحث دوم - نوع بانک و شعبه آن ۸

مبحث سوم - درج کلمه چک ۹

مبحث چهارم - تاریخ چک ۹

مبحث پنجم - در وجه ۱۱

مبحث ششم - حواله کرد ۱۲

مبحث هفتم - شماره حساب و نام صاحب دسته چک ۱۴

مبحث هشتم - امضای صاحب حساب یا صادرکننده ۱۴

مبحث نهم - مبلغ چک ۱۶

فصل چهارم: مسئولین چک و نحوه طرح دعوا علیه آن‌ها ۱۷

مبحث اول - صاحب حساب یا صادرکننده ۱۹

مبحث دوم - کسی که چک در وجه او صادر گردیده است ۲۱

مبحث سوم - ظهرنویس ۲۲

مبحث چهارم - ضامن ۲۳

فصل پنجم: چک برگشتی و موارد برگشت آن ۲۵

مبحث اول - فقدان موجودی یا کسر موجودی ۲۶

مبحث دوم - دستور عدم پرداخت وجه چک ۲۸

مبحث سوم - قلم خوردگی در متن چک ۳۱

مبحث چهارم - عدم مطابقت امضاء ۳۳

مبحث پنجم - اختلاف در مندرجات و امثال آن ۳۶

فصل ششم: راه‌های اعلام وصول چک‌های برگشتی ۳۹

۱- شیوه ثبتی ۴۱

۲- شیوه حقوقی ۴۳

۳- شیوه کیفری (جزائی) ۵۱

فصل هفتم: نکته‌های مهم حقوقی و کیفری که باید بدانیم ۵۹

فصل هشتم: شیوه رفع سوء اثر از چک‌های برگشتی ۶۹

بند اول - تأمین موجودی ۷۰

بند دوم - ارائه لاشه چک به شعبه ۷۰

بند سوم - ارائه رضایت‌نامه محضری ذی‌نفع چک به شعبه ۷۰

بند چهارم - واریز مبلغ چک به حساب جاری و مسدود کردن آن به مدت دو سال ۷۱

بند پنجم - مشمول شدن نسبت به بخش‌نامه ۱۱ خرداد ۱۳۸۲ ۷۱

ضمائم ۷۳

نمونه چک شخصی ۷۴

نمونه دادخواست حقوقی مطالبه وجه چک به همراه تأمین خواسته ۷۵

نمونه شکوائیه جهت دعوای کیفری چک برگشتی (بلامحل) ۷۶

۷۷.....	نمونه گواهی عدم پرداخت چک
۷۸.....	نمونه ظهنویسی چک
۷۹.....	نمونه رأی به پرداخت وجه چک
۸۰.....	قانون صدور چک (اصلاحی ۱۳۸۲/۶/۲)
۸۸.....	از آیین نامه اجرای مفاد اسناد لازم الاجرا مصوب ۱۳۸۷
۹۰.....	از قانون تجارت
۹۴.....	ضمائم در قانون تجارت
۱۰۱.....	منابع و مآخذ

پیشگفتار

از آنجایی که مفاهیم و اصطلاحات حقوقی که عمدتاً نیز به زبان عربی هستند برای افراد غیر حقوقی و عموم مردم قابل فهم و درک نمی‌باشد، لذا همیشه در کلاس‌های درس دانشگاه و کارگاه‌ها و سمینارهای آموزشی، این‌ایده و تلاش را داشته‌ام که تا حد امکان بتوانم زبان و ادبیات حقوقی را به زبان ساده و عامه‌فهم بیان کنم تا طیف گسترده‌تری از اشخاص بتوانند از خواندن کتاب‌های حقوقی و آشنیدن و تماشای محصولات آموزشی ما، بیشترین استفاده و لذت را ببرند، بدون اینکه مشکلی در فهم و درک آن داشته باشند.

متأسفانه در اکثر رشته‌ها و از جمله رشته حقوق، نویسندگان و پژوهشگران با هدف مطالعه کتاب‌ها و آثار علمی، ساز توسط متخصصین و یا دانشجویان رشته‌های مربوطه، دست به قلم و نوشتن کتاب و تولید محصولات آموزشی نمی‌برند. بدون اینکه توجهی به عامه مردم و افراد غیر متخصص در آن حوزه داشته باشند که شاید بخواهند کتاب‌های آنها را مطالعه نمایند و پاسخ سؤالاتشان را بیابند. عدم توجه به عامه و ناآشنایی و عدم استفاده از سبک ساده نویسی و متناسب سازی کتاب‌ها برای همه اشخاص مثل آن است که اخبار سراسری از تلویزیون به زبان چینی برای فارسی‌زبانان پخش شود!

علت این اتفاق برمی‌گردد به این تفکر و برداشت نادرست که، هرچه کتابی قطور و صفحات بیشتری داشته باشد و مطالب آن با الفاظ سنگین و

فنی نوشته شده باشد دلیل بر عالم‌تر بودن و برتری مؤلف آن نسبت به سایرین است! اما واقعیت چیز دیگری است. امروزه افراد به دنبال مطالب ساده و روان و البته مختصر برای رسیدن به هدف و دریافت پاسخ سؤالاتشان هستند و از تفصیل و حاشیه پردازی فراری می‌باشند.

به همین جهت ما در مجموعه کتاب‌های «شرح و راهنمای تنظیم قراردادهای ملکی از صفر تا ۱۰۰ کاملاً کاربردی» بر اساس تجربه یک دهه آموزش در مراکز علمی و دانشگاهی و همچنین تجربه عملی در انواع دعاوی حقوقی در زمینه مسائل ملکی و قراردادها که وکالت آنها را بر عهده داشته‌ام و از سویی با اسطه مشاوه و تنظیم ده‌ها قرارداد مختلف از جمله مشارکت در ساخت، سرقفی، میعه نامه، اجاره‌نامه و سایر قراردادهای پیمانکاری دیگر، و از طرفی به دلیل فقر منابع آموزشی اعم از کتاب و محصولات سمعی و بصری کاربردی و قابل استفاده برای عموم افراد در بازار کتاب‌های حقوقی، ما را بر آن داشت تا خدمتی هرچند کوچک و قدمی نو در این عرصه با سبکی جدید در نوشتن و آموزش مسائل حقوقی، قابلیت استفاده آحاد افراد جامعه برداریم، که حاصل آن همینک به همراه سایر کتاب‌ها و محصولات آموزشی سمعی و بصری دیگر، پیش روی شماست.

روش نگارش ما در این کتاب و سایر آثار دیگر، استفاده از اصطلاحات مناسب و بیان ساده و روان در نوشتن و گوییش مصداق حق رقی بوده تا خواننده عام و غیرمتخصص در مسائل حقوقی و قانونی نیز بتواند به راحتی و بدون سکت و یا نیاز به مراجعه به فرهنگ اصطلاحات حقوقی، آنرا مطالعه و حداکثر استفاده را ببرد. چه اشکالی دارد که کتاب‌های حقوقی با این رویکرد نوشته شوند؟ قطعاً نه تنها بی اشکال است بلکه صد دو چندان مورد پسند خوانندگان نیز قرار خواهد گرفت. مگر قوانین فقط برای حقوقدانان، وکلا، قضات و دانشجویان وضع می‌گردد؟ پاسخ منفی است چون طبق یک قاعده

حقوقی «ادعای جهل به قانون مسموع نیست!» یعنی هیچ کسی حتی غیر حقوقدانان نیز، نمی‌توانند در هیچ محکمه‌ای بواسطه عدم اطلاع از مسائل قانونی و مجازات رفتارهای مجرمانه، از زیر بار مسئولیت و ضمانت اجرایی شانه خالی کنند. از نظر قانونگذار همه افراد چه باسواد و چه بی سواد چه حقوقدان و چه عالمان سایر رشته‌ها در برابر قوانین مطلع و یکسان فرض می‌شوند.

با این توضیح، سؤالی که مطرح می‌شود این است که آیا سایر افراد (غیر از حقوقدانان) اگر در صورتی که یکی از مسائل حقوقی نیاز به پاسخ داشته باشند آیا باید بروند دانشگاه، در رشته حقوق تحصیل کنند تا برای سؤال شان پاسخی بیابند؟ در حالی که شاید فقط یک مشکل و مسئله حقوقی دارد و نیازی به پیش گرفتن تحصیلات حقوقی نباشد، که نمی‌توانیم به فرد بگوییم برو کنکور شرکت کن و وارد دانشگاه شو تا جواب سوالت را بعد از چهار سال درس خواندن بیابی؟! اصلاً ممکن است این فرد علاقه‌مند به تحصیل در رشته حقوق نداشته باشد یا سواد خواندن و نوشتن ندارد و یا بواسطه شغل و کسب و کارش سروکار دائمی با مسائل حقوقی و قانونی دارد (مانند مشاوران، وکلای دادگستری و ناگزیر از مراجعه به منابع حقوقی باشد بدون اینکه بخواهد مسائل حقوقی دریافت نماید. حال در نظر بگیریم که با این شرایط بخواهد به کتاب‌ها و مقالات حقوقی مراجعه کند و علاوه بر مباحث سنگین و فنی حقوقی نظرات حقوقدانان و نظرات مشورتی و غیره را هم مطالعه کند و تازه سر آخر هیچی عایدش نمی‌شود! این عبارتی کلاش پس معرکه است.

خوب چاره کار چیست؟ پاسخ اینکه، نگارنده این سطور بدلیل مشکلات و معضلات پیش گفته، تمام تلاش و مساعی خود را بکار برده تا حتی الامکان مطالبی را نوشته و محصولات آموزشی‌ای، را تهیه نماید که ضمن در برداشتن بار علمی و حقوقی، مطالب را ساده و روان به خواننده عام و حتی

خاص انتقال دهد. به نحوی که هر دو آنها یک چیز واحد را برداشت نمایند اگر چه مخاطب خاص (حقوقدانان) بواسطه گستردگی مطالعه مباحث حقوقی، جهات دیگر موضوع را نیز درک خواهد نمود. ضمناً در کنار توضیحات روان مباحث قراردادها و مسائل ملکی، از مثالهای کاربردی واقعی از خلال پرونده‌های موکلین نیز بهره جسته تا خوانندگان به جان کلام عمل موضوع دست یابند.

علاوه بر پیش گرفتن سبک اختصار گویی و نگارش ساده نویسی و شرح کامل انواع قراردادهای ملکی که مطابق سامانه ثبت معاملات املاک و مستغلات کشور و نمونه‌های موجود در دفاتر املاک و آژانس‌های مسکن، لوح و CD صوتی یا تدریسی مربوطه نیز به همراه کتاب تهیه گردیده که دربردارنده شرح کامل مواد و بند به بند قراردادها با قابلیت انتخاب موضوعی می‌باشد، تا بتوان در هر شرایطی از مطالب حقوقی مورد نظر چه در منزل، محل کار، داخل خودرو و مسافرت و یا در مترو و غیره بیشترین استفاده را از آن برد.

تلاش ما بر این است تا با تهیه و ارائه فست‌های مختلف، مباحث آموزشی را توضیح و به علاقمندان منتقل نمائیم تا با توجه به هدف اصلی ما که «توسعه عدالت حقوقی برای همه» است، محقق گردد. شما خوانندگان و سروران گرامی همچنین برای اطلاع از سایر محصولات آموزشی ما و استفاده از جدیدترین مقالات و فایل‌های صوتی و ویدیوهای آموزشی بصورت رایگان، می‌توانید به وب سایت وکیل رسمی به نشانی اینترنتی www.vakilrasmi.com مراجعه کنید و با دانلود کردن فایل‌های آموزشی مورد نظرتان از آنها استفاده کرده و لذت ببرید!

ارادتمندان

محمدرضا فولادی - پاییز ۱۳۹۵

چک در مین سادگی زوایای حقوقی بسیاری دارد که دانستن آن‌ها می‌تواند جلوی خیلی از مشکلات شما را در هنگام صدور و یا دریافت آن بگیرد. به اطرافیان و آشنایان و همکاران‌تان توجه کنید، چند نفر را می‌شناسید که با مشکلات حقوقی و کیفری چک مواجه بوده یا هستند. آمار چک‌های برگشتی در هر سال ده مسئله را گوشزد می‌کند. یکی استفاده بسیار زیاد اقشار مختلف جامعه اعم از تجار، کسبه، کارمندان و سایر افراد دیگر از این سند مهم تجاری است و هم این که درصد بسیار کمی از این افراد اطلاعات کافی و دقیق از نحوه صدور و دریافت چک دارند.

در بسیاری از پرونده‌های حقوقی کیفری که وکالت آن را به عهده داشته‌ام شاهد بی‌اطلاعی موکلینم از منورات چک هستم. زیرا اگر اطلاع کمی از تکنیک‌های قانونی صدور و دریافت چک نداشته‌اند امروز درگیر اختلاف حقوقی و بعضاً کیفری در رابطه با دعاوی چک‌ها می‌باشند.

کتاب‌های زیادی در زمینه قانون چک و شرح آن نوشته شده، اما کتاب حاضر یک تفاوت اساسی با سایر کتاب‌ها دارد و آن این است که نحوه بیان مطالب تقریباً محاوره‌ای و ساده است و از بحث‌های فنی و اختلافی خبری نیست تا آن‌چه که عموماً مورد نیاز استفاده‌کنندگان از چک است برآورده شود. به عبارتی نحوه صدور و دریافت چک را با کمک از مثال‌های واقعی از صفر تا صد آموزش داده‌ایم. تا به راحتی و بدون هرگونه ابهامی چه به عنوان صاحب حساب یا صادرکننده، گیرنده چک، ظهرنویس و یا ضامن بدانید که وظیفه و تکلیف شما چیست.

بعضی از افراد بی‌توجه به عواقب حقوقی و کیفری چک، دائماً در حال کشیدن چک به صورت حامل یا در وجه شخص معین هستند بدون این‌که پشتوانه مالی کافی داشته باشند و برخی نیز فقط یک دسته چک دریافت کرده‌اند و بدون این‌که شخصاً از آن استفاده کنند، فقط برای جلب رضایت بستان و نزدیکان برای آن‌ها چک می‌کشند و به جای آن‌ها ضامن و متعهد می‌شوند!

برخی از افراد شتاد و کلاهبردار هم هستند که به نام همسر یا نزدیکان خود دسته چک دریافت می‌کنند و در معاملات خود از چک‌های آن‌ها استفاده می‌کنند. می‌تواند آن‌ها را تحت تعقیب قرار دهد چون نه صاحب حساب هستند نه صادر کننده چک.

شاید شنیده باشید که کسی‌ها که چک آن‌ها برگشت خورده می‌گویند چک من حقوقی شده یا چک کیفری شده. سوال این‌جاست که معنی این دو اصطلاح چیست؟ آیا حقوقی یا کیفری شدن چک‌های برگشتی از قبل قابل تصور است یا ما می‌توانیم چک را به گونه‌ای صادر کنیم که اگر برگشت خورد حقوقی یا کیفری بشود یا نشود؟ یا شاید نزد خود سوال می‌کنید چک را چگونه تنظیم کنم که امکان جعل آن نباشد؟ یا این‌که به عنوان صادرکننده و یا دریافت‌کننده یا ظهرنویس چک بهتر است چک را به صورت حامل صادر کنیم یا در وجه شخص معین؟ آیا چک امانی یا تضمین انجام تعهد که در معاملات مختلف از آن‌ها استفاده می‌شود را می‌توان به اجرا گذاشت و برگشت زد؟ آیا در صورت برگشت چک می‌توانیم در دادگاه محل سکونت خود آن را به اجرا گذاریم؟ آیا می‌توان قبل از طرح دعوا اموال صادرکننده چک را توقیف کرد؟ و بسیاری از سوالات دیگر که ما تمام آن‌ها را به صورت ساده و روان در این کتاب بیان کرده‌ایم تا راهنمای

شما در استفاده از این سند مهم تجاری باشد و امید است که منبهد در زمان صدور و دریافت چک و یا هنگام ضمانت و ظهرنویسی یک رفتار حرفه‌ای و آگاهانه‌تری داشته باشید تا با معضلات چک‌های برگشتی مواجه نشوید. در صورت نیاز به مشاوره حقوقی در زمینه دعاوی مربوط به چک، سفته، رسید، فاکتور و سایر طلب‌ها در معاملات، می‌توانید از طریق پل‌های ارتباطی رفی شده در ابتدای کتاب با ما ارتباط برقرار نمایید.^۱

۱. جهت اطلاعات بیشتر به وبسایت وکیل رسمی به نشانی اینترنتی www.vakilrasmi.com مراجعه نمایید.